

Riigikogus heaks kiidetud 12.05.2010

EESTI JULGEOLEKUPOLIITIKA ALUSED

SISSEJUHATUS.....	3
1. JULGEOLEKUPOLIITIKA EESMÄRK JA PÕHIMÕTTED	4
2. JULGEOLEKUKESKKOND	5
2.1. Globaalset julgeolekukeskkonda mõjutavad arengud.....	5
2.2. Euro-Atlandi piirkonna julgeolekukeskkonda mõjutavad arengud.....	6
2.3. Eesti julgeolekukeskkonda mõjutavad arengud	7
3. TEGEVUSSUUNAD.....	9
3.1. Välispoliitika	9
3.2. Kaitsepoliitika.....	13
3.3. Turvalisuspoliitika	15
3.4. Ühiskonna toimepidevus ja sidusus.....	16

SISSEJUHATUS

Julgeolekupoliitika alustes määratakse kindlaks Eesti julgeolekupoliitika eesmärk, põhimõtted ja tegevussuunad. Vabariigi Valitsuse esitatud julgeolekupoliitika alused kiidab oma otsusega heaks Riigikogu. Julgeolekupoliitika aluseid muudetakse või täiendatakse vastavalt sellele, kuidas muutub julgeolekukeskkond ja täpsustuvad Eesti julgeoleku tagamise võimalused. Julgeolekupoliitika alused on raamdokument ning alus valdkondlike arengu- ja tegevuskavade koostamiseks. Käesolev dokument asendab 2004. aastal Riigikogus vastu võetud julgeolekupoliitika alused.

Eesti käsitab oma julgeolekut rahvusvahelise julgeoleku osana. Seetõttu otsib ja toetab Eesti lahendusi, millel on soodus mõju nii endale kui ka teistele riikidele. Eesti lähenemisviis põhineb veendumusel, et julgeolekut luuakse inimõiguste, põhivabaduste ja peamiste inimlike väärtuste teostamiseks. Need väärtused määravad meie elulaadi ja nende eest seisab Eesti ka laiemalt. Demokraatlikest põhimõtetest kinnipidamine võimaldab ühiskonna püsivat arengut. See tugevdab elujõulist kodanikuühiskonda ja kaitsetahet ning edendab Eesti rahvusvahelist seisundit ja mainet.

Üleilmastumisega kaasnevad suundumused kinnitavad arusaama, et julgeolek on rahvusvahelise koostöö eesmärk ja tulemus. Rahvusvaheliste kriiside ja konfliktide mõjud, aga ka nende lahendamise vajadus, puudutavad Eestit üha vahetumal kujul. Välised ja sisesed julgeolekuohud toimivad koosmõjus. Avar julgeolekukäsitlus eeldab kõigi ühiskonna sektorite kaasamist ning integreeritud lähenemisviisi, milles välis-, kaitse- ja turvalisuspoliitika ning ühiskonna sidusus ja toimepidevus on rakendatud riigi kui terviku julgeolekupoliitiliste eesmärkide saavutamiseks. Seetõttu kätkeb julgeolekupoliitika kõigi riigi julgeoleku valdkondade arendamist ja laialdast koostegevust rahvusvahelise julgeoleku tugevdamiseks.

1. JULGEOLEKUPOLIITIKA EESMÄRK JA PÕHIMÕTTED

Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on kindlustada Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord ning rahva turvalisus. Julgeolekupoliitika loob eeldused ühiskonna järjepidevaks arenguks ja rahva heoluks.

Julgeolekupoliitika hõlmab tegevust valdkondades, mis kindlustavad riigi ja rahva kestmajäämise. Eesti teostab julgeolekupoliitikat põhiõigusi ja -vabadusi järgides ning põhiseaduslikke väärtusi kaitstes.

Põhimõtted

Eesti julgeolekupoliitika lähtub ÜRO põhikirjas sätestatud põhimõtetest, sealhulgas iga riigi õigusest ja vabadusest valida oma julgeolekulahendid. Eesti julgeolekupoliitika ei ole suunatud ühegi teise riigi vastu.

Eesti julgeolekupoliitika põhineb avaral julgeolekukäsitlusel, mis hõlmab kõiki julgeolekut mõjutavaid suundumusi ja selle tagamiseks olulisi valdkondi.

Eesti julgeolekupoliitika on suunatud ohtude ennetamisele ning vajaduse korral kiirele ja paindlikule reageerimisele. Eesti julgeolek tagatakse koordineeritud välis- ja sisepoliitilise tegevusega.

Eesti korraldab julgeoleku tagamise liikmesuse kaudu NATO ja Euroopa Liidus ning tihedas koostöös liitlaste ja teiste rahvusvaheliste partneritega. NATO oma Atlandi-ülese ja kollektiivkaitselise olemusega on Euroopa julgeoleku ja kaitse nurgakivi.

Eesti käsitleb enda ja liitlaste julgeolekut jagamatuna: liitlaste julgeolekut mõjutavad tegurid mõjutavad Eestit ning vastupidi.

Eesti tagab usutava heidutuse ja sõjalise kaitse NATO kollektiivkaitse kaudu. Eesti arendab oma sõjalist kaitsevõimet, mis on osa NATO kollektiivkaitsesest.

Eesti julgeolekut tugevdab sidus kodanikuühiskond, kus teadlikul kodanikuaktiivsusel on oluline roll julgeoleku ja turvatunde edendamisel.

2. JULGEOLEKUKESKKOND

Eesti on osa rahvusvahelisest julgeolekukeskkonnast ning lahutamatu seotud selle arengutega. NATO ja Euroopa Liidu liikmesus on Eesti julgeolekut kindlustanud. Samas on julgeolekukeskkonda mõjutavad arengud raskemini ennustatavad ja varasemast mitmekesisemad. Julgeolekupoliitilised huvid ja konkurents ulatuvad senisest enamatesse valdkondadesse. Muutused poliitilises, sõjalises, majanduslikus, tehnilises, sotsiaalses ja keskkonnaalases arengus põimuvad ja mõjutavad julgeolekukeskkonda. Kõrvuti uute ohtude esilekerkimisega on säilinud konventsionaalsed sõjalised ohud ja mõjusfääride poliitika.

2.1. Globaalset julgeolekukeskkonda mõjutavad arengud

Üleilmastumine loob üha tihenevaid seoseid riikide ja inimeste vahel ning soodustab teadmiste, tehnoloogia ja informatsiooni levikut. Suurenenud on vastastikune seotus ja sõltuvus. Üleilmastumise tulemusel on tekkinud uued võimalused ja vajadused majandusliku heaolu kasvatamiseks ja julgeoleku tagamiseks. Samal ajal suureneb ebastabiilsust ja ettearvamatus tekitavate tegurite mõju. Poliitilise vastandumise, majanduslike erimeelsuste, ressursside pärast toimuva konkurentsi, usuliste ja etniliste pingete, valitsemisvõimetute riikide ja mitteriiklike toimijate mõju on tihti globaalne. Üleilmastumisega kaasneb julgeolekuohtude põimumine ning kiire levik.

Koostöövormide muutumine võib ohustada kehtivaid põhimõtteid ja väärtusi, mille alusel rahvusvahelises koostöös julgeolekulahendusi välja pakutakse, ning suurendada ettearvamatus. Ameerika Ühendriigid on endiselt maailma juhtiv poliitiline, sõjaline ja majanduslik jõukeskus, kuid globaalsete probleemide lahendamisel on arenenud tööstusriikide kõrval üha suurem osa muudel poliitilistel, majanduslikku ja sõjalist suutlikkust kasvatanud riikidel. Lääneriikide osatähtsus globaalsete poliitiliste ja majandusprotsesside kujundamisel on vähenemas.

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning meedia areng võimaldab elanikkonna eri osade infovälja üha tõhusamalt mõjutada. Nii riigid kui ka mitteriiklikud toimijad konkureerivad senisest aktiivsemalt rahvusvahelise meedia, avaliku arvamuse ja poliitiliste otsuste mõjutamisel. Selleks kasutatavate meetmete, sealhulgas infooperatsioonide arvukus ja ulatus on suurenenud. Tegelikult moonutava infovälja mõju võib tuua kaasa pingeid rahvusvahelistes suhetes, mõne elanikkonnarühma radikaliseerumise ning ühiskonna sidususe kahjustumise ja ebastabiilsuse.

Julgeolekukeskkonda mõjutab kohalike või piirkondlike kriiside võimendumine ning kiire levik. Enamik kriise ja relvakonflikte toimub ühe riigi piires, kuid pinged ja lahenduseta jäänud erimeelsused on ka riikidevaheliste sõjaliste konfliktide ja kriiside allikaks. Paljusid julgeolekut ohustavaid konflikte põhjustavad inimõigusi, põhivabadusi ja õigusriigi põhimõtteid eiravad autoritaarsed riigid.

Maailma rahvastiku juurdekasvuga suureneb vajadus toidu, energia- ja muude ressursside järele. Seetõttu on loodusvarade valdamise pärast tekkivad pinged üha tõenäolisemad. Konflikte, pingeid ja ebastabiilsust võivad tekitada haritava maa, magevee ja teiste loodusvarade vähenemine või ebaühtlane jaotus. Keskkonnaseisundi halvenemine, eriti kliimamuutus, võib ebastabiilsust veelgi süvendada, kuna selle tõttu kannatavad eelkõige vaesemad ja haavatavamad piirkonnad ning suureneb looduskatastroofide tekkimise tõenäosus.

Valitsemisvõimetud riigid ohustavad peale oma elanikkonna ka piirkondlikku ja laiemat rahvusvahelist julgeolekut. Terroriorganisatsioonid ja organiseeritud kuritegevus leiavad nõrga või olematu valitsuskorraldusega riikides kandepinda. Sageli lähtuvad sealt massilised väljarändevood.

Globaalse majanduskeskkonna kõikumus muudab rahvusvahelise julgeolekukeskkonna keerulisemaks ja vähendab riikide võimet ohtudele reageerida. Majanduskonjunkturi globaalne halvenemine võib kaasa tuua poliitilise ebastabiilsuse, protektsionismi ja isoleerumise. Kliimamuutusega arvestamise meetmed mõjuvad arenenud ja arenevatele riikidele erinevalt ning loovad majandusliku tasakaalustamise vajaduse.

Poliitilise ja majandusliku mõjuvõimu saavutamise nimel toimub konkurents energiaressursside kontrollimiseks. Riigid ja rahvusvahelised organisatsioonid püüavad energiavajaduste katmiseks varustuskindlust suurendada. Suurte energiaressurssidega riigid üritavad oma rahvusvahelist mõju võimalikult suurendada.

Jõupingutused relvastuskontrolli ja desarmeerimise alal ei ole piisavalt suurendanud rahvusvahelist julgeolekut. Rahvusvahelised kontrollimehhanismid ei ole suutnud pidurdada mitmeid ohtlike arenguid. Tavarelvastuse üha raskemini kontrollitav levik ja ülemäärane kuhjumine kahjustab vastastikust usaldust ning viib kergemini ohvriterohkete konfliktide puhkemisele. Massihävitusrelvade ja nende kandjate levik suurendab relvakonfliktide tekkimise tõenäosust ning ohtu, et massihävitusrelvad muutuvad kättesaadavaks terroristidele.

Terrorism on globaalne probleem, mis ohustab inimelusid, rahvusvaheliste suhete süsteemi, riikide julgeolekut ning demokraatlikke väärtusi. Radikaliseerumine on julgeolekut mõjutav areng ka nendes riikides, mis seni ei ole olnud terroristide kasvulava ega sihtmärk.

Terroristlikud organisatsioonid võivad olla tihedalt läbi põimunud organiseeritud kuritegevusega. Kuigi organiseeritud kuritegevuse eesmärk on peamiselt majandusliku tulu saavutamine, ohustavad riikide julgeolekut kuritegelike rühmituste püüdlused suurendada oma mõjuvõimu riikide otsuste langetamisel.

Riikide toimepidevuse sõltuvus küberruumi kasutamisest suureneb. Koordineeritud küberrünnakutega, mille allikaid on keeruline tuvastada, võidakse ühiskonnale tekitada märkimisväärset kahju. Küberruumi kuritarvitamine, sealhulgas terroristlike rühmituste ja organiseeritud kuritegevuse poolt, kasvab.

2.2. Euro-Atlandi piirkonna julgeolekukeskkonda mõjutavad arengud

NATO ja Euroopa Liit kui ühtsete demokraatlike põhimõtetega ühendused on taganud Euroopas rahu, ühiskonna ja majanduse stabiilsuse ning heaolu. Liikmesus nendes organisatsioonides on kinnistanud Eesti ühtsesse Euro-Atlandi julgeolekuruumi.

NATO on Euro-Atlandi piirkonna julgeoleku- ja kaitsekoostöö alus ning liitlaste peamine julgeolekupoliitiline foorum. NATO kaudu tagatud Ameerika Ühendriikide jätkuv kohalolek Euroopas toimib rahu, julgeolekut ja stabiilsust tagava vahendina nii regioonis kui ka laiemalt. NATO kindlustab heidutuse veenvuse ja kollektiivse kaitse mis tahes agressiooni edukaks tõrjumiseks. NATO on kohanenud mitmekesisestunud julgeolekukeskkonnaga, tegutsedes aktiivselt ka väljaspool oma territooriumi tekkivate julgeolekuriskide maandamisel ning ennetades seeläbi nende jõudmist Euro-Atlandi piirkonda. Uus NATO strateegiline kontseptsioon täpsustab NATO rolli muutunud julgeolekukeskkonnas.

Euroopa Liidu liikmesriikide koostöö ja solidaarsus, siseturu areng ja vaba liikumise põhimõtete järgimine süvendavad Euroopa Liidu integratsiooni, ühtekuuluvustunnet ja julgeolekut. Lissaboni leping sätestab liikmesriikide solidaarsuse põhimõtte ja vastastikuse abi kohustuse, mis eeldab igakülgset toetust tõsiste julgeolekuohtude puhul. Euroopa Liit toimib üha ulatuslikumalt liikmesriikide julgeoleku ja inimeste turvalisuse tagamisel. Integratsiooni süvendamisest tuleneb Euroopa Liidu suurem tähelepanu üleilmastumisega kaasnevatele ilmingutele, nagu põgenikevood, ebaseaduslik ränne ja terrorism, ning Schengeni õigusruumi sisesele koostööle.

Euroopa Liidu rahvusvaheline poliitiline ja majanduslik mõjukus kasvatab ühise välis- ja julgeolekupoliitika kaalukust ja haaret. Ühtsena tegutsedes suudab liit reageerida keerukatele kriisidele mõjusamalt kui enamik teisi rahvusvahelisi toimijaid. Institutsiooniline areng kujundab Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika sidusamaks ning suurendab võimalusi liidu kui terviku ja liikmesriikide julgeoleku paremaks tagamiseks. Euroopa Liidu ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika on tugevnenud ning tsiviil- ja sõjaliste kriisiohjemissioonide arv kasvanud.

Euroopa Liidu ja NATO naaberriikide stabiilsus ning reformide edukus on Euro-Atlandi piirkonna julgeoleku seisukohalt oluline. Euroopa Liidu ja NATO laienemine on suurendanud ühtsetel demokraatlikel väärtustel põhinevat ala ning sellega tugevdanud Euroopa julgeolekut. Liitumise väljavaade on andnud liituda soovivatele riikidele sihikindlust viia ellu demokraatlikuks arenguks vajalikke reforme. Lisaks laienemisele arendab Euroopa Liit naabruspoliitikat, rakendades partneritega ida- ja lõunanaabruses paljusid koostöömehhanisme.

Julgeolekuolukord Läänemere piirkonnas on stabiilne. Regiooni strateegiline tähtsus on kasvamas. Balti riikide ja Põhjamaade välis- ja julgeolekukoostöö on süvenenud. Balti riikide koostöö põhineb kolme riigi sarnastel eesmärkidel ning liikmesusel Euroopa Liidus ja NATO-s. Euroopa Liit panustab piirkonna arengusse ka Läänemere strateegia kaudu.

Euroopa Liit ja NATO on Euroopa julgeoleku ja heaolu nimel järjekindlalt püüdnud teha koostööd Venemaaga. Euroopa Liidu ja Venemaa suhted on valdkonniti ebaühtlased, kuid vastastikune sõltuvus on suurenenud. Venemaa on pidanud NATO kasvanud rolli julgeolekukoostöös ja NATO laienemist oma huvide vastu suunatuks.

Venemaa määratleb oma huve suurriikliku seisundi taastamise eesmärgist lähtudes ega hoidu kohati teravast vastandumisest teistele riikidele. Lisaks poliitilistele ja majanduslikele vahenditele on Venemaa oma eesmärkide saavutamiseks valmis kasutama ka sõjalist jõudu. Venemaa rakendab ka energiaressursse poliitilise ja majandusliku vahendina rahvusvaheliste suhete eri valdkondades.

2.3. Eesti julgeolekukeskkonda mõjutavad arengud

Eesti julgeolekukeskkonda mõjutavad nii rahvusvaheline seisund kui ka riigisisised arengud. Vahetud ohud Eesti julgeolekule sõltuvad eelkõige julgeolekuolukorrast Euro-Atlandi piirkonnas ja lähipiirkonna riikide suhetest. Kõige kaalukamad ohud avalduvad välis- ja sisetegurite koosmõjul.

NATO ühtsuse ja liitlaste solidaarsuse vastu suunatud tegevus ohustab nii Eesti kui ka laiemat Atlandi-ülest julgeolekut. Eesti-vastane sõjaline rünnak ei ole praegu ega lähitulevikus tõenäoline. Sellist ohtu ei saa pikemas perspektiivis siiski välistada.

Eesti julgeolekut ohustav väline surve võib ilmneda Eesti rahvusvahelise maine kahjustamisena, sisemise ebastabiilsuse tekitamisena, sõjalise survena, samuti Eesti või liitlaste mõjutamisena Eesti iseseisvust ja sõltumatust kahjustavate poliitiliste otsuste tegemiseks. Eesti julgeolekut võib ohustada välisriikide eriteenistuste Eesti-vastane tegevus. Liikmesus NATOs ja Euroopa Liidus ning lähedased kahepoolsed suhted liitlastega suurendavad võimalusi välise survega toime tulla.

Eesti majandus on tugevalt integreeritud maailmamajandusega. Seetõttu on globaalsetel arengutel, sealhulgas majanduskriisidel ja oluliste välisturgude ebastabiilsusel Eestile märgatav mõju. Muutused Euroopa Liidu ja Venemaa vaheliste energiatarnete väljakujunenud struktuuris võivad mõjutada ka Eesti majanduse toimimist. Elektri- ja gaasivarustuse eraldatus Euroopa ühendatud energiavõrgustikest suurendab elutähtsate teenuste toimepidevuse riske. Eesti asukohast tulenevad võimalused majandustegevuseks energiakandjate transportil on tundlikud majandusliku ja poliitilise surve suhtes. Majanduse ja rahandussektori kriisid kätkevad riske, mis võivad luua soodsa keskkonna sotsiaalsete pingete tekkeks ning organiseeritud kuritegevuse levikuks.

Info- ja sidesüsteemide osatähtsus ühiskonnas suureneb pidevalt ning nendest sõltub ka mitmete teiste elutähtsate teenuste toimepidevus. Suure osa side- ja infosüsteemide omavahelise ühendatuse tõttu võib ühe elutähtsa teenuse katkemine mõjutada veel paljude ühiskonna jaoks oluliste teenuste kättesaadavust. Info- ja sidesüsteemide ebapiisav kaitstus või puudulik reageerimisvõime suurendab riketest või rünnakutest tulenevate ohtude mõju. Lisaks kasutatakse küberruumi ühiskonnas pingete ja konfliktide õhutamiseks.

Eestit kui demokraatlikku avatud ühiskonda võib mõjutada ka äärmuslike, kuritahtlike või vihkamisel põhinevate ideoloogiate levik. See võib nõrgestada ühiskonna sidusust, vähendada sallivust ja tekitada sotsiaalseid pingeid. Meediaruumi avatuse tingimustes põhjustavad Eesti ühiskonna sidususe vastu suunatud rünnakud suurema tähelepanuvajaduse ühtekuuluvustundele ja psühholoogilisele kaitsele.

Eesti julgeolekut kindlustab märgatavalt kodanikuühiskonna tugevnemine ja lõimumisprotsessi järjepidevus. Ebahütlane regionaalne areng ja halvasti kohanenud ühiskonnarühmad võivad aga mõjutada riigisisest stabiilsust.

Euroopa Liidu välispiiri kontrollijana on Eestil oluline roll Schengeni õigusruumi usaldusvääruse tagamisel. Euroopa Liidu Schengeni ala sisepiiridel piirikontrolli puudumist võidakse kasutada nii rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse laiendamiseks, terroristlike rühmituste vaheliste sidemete loomiseks ja tugevdamiseks kui ka ebaseaduslikuks rändeks või salakaubaveoks.

Organiseeritud kuritegevus kahjustab riigi mainet, majandust ja rahandust ning võib põhjustada ebasoodsa sotsiaalse ja majandusliku keskkonna tekkimise ning rahva turvatunde vähenemise. Euroopa Liidu vaba liikumise tingimustes on organiseeritud kuritegevus muutunud piiriüleseks ja laiahaardeliseks ning on sageli seotud terrorismiga.

Terroriakt Eesti pinnal või suunatuna Eesti kodanike vastu mujal maailmas nõrgestab turvatunnet ning mõjutab riigi julgeolekut ja majandust. Mastaapne terroriakt mõne liitlase vastu mõjutab ka Eesti julgeolekut. Eesti territooriumi võidakse kasutada

massihävitusrelvade komponentide ja teiste strateegiliste kaupade ebaseaduslikuks transiidiks.

Korruptsioon vähendab poliitilist, sotsiaalset ja majanduslikku stabiilsust, õõnestab usaldust riigi ja demokraatlike väärtuste vastu ning võib ohustada riigi julgeolekut. Korruptsioonisüüteod on muutunud keerukamaks ning põimuvad teiste kuriteoliikidega.

Eesti julgeolekut võivad ohustada loodusõnnetustest, katastroofidest või nakkushaiguste levikust tulenevad hädaolukorrad nii Eestis kui ka lähiümbruses. Kiirgusõnnetuste ohtu suurendavad Läänemere piirkonnas endiselt käigus olevad ohtlikud vanemat tüüpi tuumajaamad. Laevaliikluse intensiivistumise ning nafta ja naftatoodete veo mahu suurenemisega Läänemerele kasvab suurte laevaõnnetuste ja ulatusliku keskkonnareostuse oht. Narkootikumide ja psühhotroopsete ainete levik seab ohtu inimeste tervise ja turvalise elukeskkonna.

3. TEGEVUSSUUNAD

Neljas alapeatükis – välispoliitika, kaitsepoliitika, turvalisuspoliitika ning ühiskonna sidusus ja toimepidevus – on sõnastatud peamised suunad riigi kui terviku julgeoleku kindlustamiseks. Avar julgeolekukäsitlus eeldab, et julgeoleku kindlustamiseks laieneb ja süveneb riigi institutsioonide omavaheline ja rahvusvaheline koostöö ning sellesse kaasatakse ühiskonna muud osalised. Julgeoleku tagamisel tuleb teha tsiviil-militaarkoostööd ja kasutada selles tekkivat lisaväärtust.

Riigi ja ühiskonna ressursside paremaks kasutamiseks on oluline täiustada ühtset planeerimist olukordadeks, mille lahendamine eeldab paljude riigiasutuste ja teiste osaliste tõhusat koostööd. Selleks on vaja juhtimise ja planeerimise selgust, otsustuste operatiivsust, asutuste vastutusalade konkreetsust ning valmisolekut võimete ja vahendite kasutamiseks olenemata kuuluvusest.

Julgeoleku kindlustamise eeldus on demokraatlike institutsioonide ja õigusriigi toimimine ning kodanikuühiskonna tugevus. Riik toetab selleks kodanikualgatust ning inimeste kaasamist avaliku poliitika kujundamisse.

3.1. Välispoliitika

Eesti püüab saavutada välispoliitikas julgeoleku kindlustamiseks vajalikku rahvusvahelist keskkonda ning Eesti võimalikult soodsat seisundit selles. Eesti välispoliitilise tegevuse siht julgeoleku kindlustamisel on julgeolekukeskkonna stabiilsus, Euroopa Liidu ja NATO tegutsemisvõimelisus ja ühtsus, tugev Atlandi-ülene koostöö, inimõiguste ja demokraatlike väärtuste levik ning ulatuslikud kahe- ja mitmepoolsed suhted.

NATO

Liikmesus NATO kindlustab Eesti julgeolekut ning võimaldab tulemuslikult osaleda rahvusvahelises julgeolekukoostöös. Aktiivne tegevus NATO liikmena on Eesti julgeolekupoliitika prioriteet. NATO heidutuse veenvuse ja laiema poliitilise mõju määrab suures osas alliansi ühtsus ja edukus julgeolekuküsimuste lahendamisel.

Eesti seisab liikmesriigina selle eest, et heidutuse ja kollektiivkaitse tagamisel oleks kindlustatud NATO-sisene ühtsus ja solidaarsus. Eesti peab oluliseks, et alliansil on vajalikud sõjalised vahendid ja ta on võimeline neid kasutama.

Eesti tegutseb selle nimel, et NATO toimiks jätkuvalt alliansi liikmete esmase Atlandi-ülese julgeolekufoorumina kõigi peamiste julgeolekupoliitika küsimuste lahendamiseks. Eestile on esmatähtsad Ameerika Ühendriikide poliitiline ja sõjaline kohalolek Euroopas ning liikmesriikide võimalikult suur poliitiline ja sõjaline integreeritus NATO-s.

NATO peab olema valmis tegutsema vajaduse korral ka väljaspool oma territooriumi, et ennetada ja ohjeldada kriise, mis võivad otseselt ohustada alliansi ja liikmesriikide julgeolekut.

Eesti toetab NATO laienemist, mis on suurendanud julgeolekut ja stabiilsust Euroopas tervikuna. Liikmeks kutsumine toimub liitlaste üksmeelse otsusel, lähtudes kandidaatriigi võimest kanda liitlaskohustusi ja -vastutust ning tugevdada alliansi julgeolekut. Eesti toetab NATO kandidaatriike liitumiseks vajalike reformide tegemisel.

Eesti väärtustab tõhusat dialoogi ja koostööd NATO partnerriikidega ning pooldab paindlikku lähenemisviisi partnerlussuhetele, mis võimaldab julgeoleku tagamise eesmärgil teha koostööd kõikide riikidega.

Euroopa Liit

Eesti eesmärk on tugev ja ühtne Euroopa Liit. Euroopa Liidu süvenev lõimumine tugevdab omavahelist ühtekuuluvustunnet ja võimaldab olla paremini kaitstud julgeolekuohtude vastu. Seesmiselt lõimunud Euroopa Liit on võimekam ja mõjukam ka oma välistegevuses. Aktiivsema tegevusega rahvusvahelisel areenil on Euroopa Liidul suur potentsiaal tugevdada koos teiste globaalsete partneritega reegli- ja väärtuspõhist maailmakorda.

Euroopa Liidu ühine välis- ja julgeolekupoliitika avardab Eesti välispoliitiliste eesmärkide täitmise võimalusi. Eesti panustab Euroopa Liidu rahvusvahelise mõjukuse suurendamisse, osaledes aktiivselt ühise välis- ja julgeolekupoliitika kujundamises ja elluviimises. Euroopa Liidu rolli ja mõju huvides seisab Eesti ühise välis- ja julgeolekupoliitika ning kogu Euroopa Liidu välistegevuse suurema sidususe eest. Euroopa ja Atlandi-üleste huvide tulemuslikumal kaitsmisel on väga vajalik Euroopa Liidu ja NATO poliitiline dialoog ja tihedam koostöö ning koordinatsioon kriisiohje valdkonnas.

Euroopa Liidu liikmena aitab Eesti kaasa julgeoleku ja heaolu kasvule nii Euroopa Liidu naabruses kui ka kogu maailmas. Eesti toetab ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika arendamist Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitika osana ning püüdlusi edendada Euroopa Liidu suutlikkust kriise ennetada ja ohjata.

Eesti toetab Euroopa Liidu edasist laienemist, sest see suurendab kogu Euroopa stabiilsust ja julgeolekut. Euroopa Liidu liikmesuse perspektiiv sõltub eeskätt kandidaatriikide valmisolekust ja suutlikkusest liikmesuse tingimusi täita. Eesti aitab oma kogemuse põhjal kaasa Euroopa Liitu pürgivate riikide lõimumisele.

Eesti eesmärk on Euroopa naabruspoliitika edasine tugevdamine demokraatliku ja majandusliku arengu toetamiseks. Eesti soovib, et naabruspoliitika idapartnerlusest kujuneb tõhus poliitika, mis on sihtriikide jaoks kindel ja kaugeleulatuv vahend lähenemiseks ja koostööks Euroopa Liiduga.

Kahe- ja mitmepoolsed suhted

Eesti edendab, eriti Euroopa Liidu ja NATO liikmesriikidega, kahepoolseid suhteid, mis aitavad kaasa Eesti rahvusvahelise seisundi kindlustumisele, ühiste tegevuste elluviimisele ja seeläbi Eesti julgeoleku suurendamisele. Ulatuslik koostöö kõigi liitlastega on Eesti julgeoleku tagamise lahutamatu osa. Eesti taotleb häid ja vastastikku kasulikke suhteid kõigi naaberriikidega.

Ameerika Ühendriikide kaasatus Euroopa julgeolekukoostöösse on Eesti ja kogu Euroopa julgeoleku keskne tegur. Eesti jaoks väljendub tugev Atlandi-ülene side Ameerika Ühendriikide kohalolekus Euroopas, NATO raames tehtavas koostöös ning Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide suhetes.

Eesti toetab tihedat Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide suhet kui globaalsete poliitiliste, majanduslike ja keskkonnaalaste probleemide lahendamise eeldust. Eesti peab oluliseks Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide koostöö süvendamist rahvusvahelistes organisatsioonides, majandus- ja kaubandussuhete tihendamist, tõhusat koostööd sise- ja justiitsküsimustes ning energiajulgeoleku vallas.

Head suhted Eesti ja Ameerika Ühendriikide vahel tugevdavad Atlandi-ülest koostööd ning kindlustavad ühistel väärtustel põhineva Euro-Atlandi piirkonna stabiilsust ja arengut. Eesti eesmärk on edendada Ameerika Ühendriikidega ulatuslikku kahepoolset koostööd kõigis olulistes valdkondades ning tihendada selleks dialoogi eri tasanditel.

Rahvusvahelist julgeolekut puudutavate küsimuste lahendamiseks eelistab Eesti laialdast mitmepoolset koostööd. Eesti peab oluliseks tugevdada reeglipõhiseid ja institutsioonikeskseid julgeolekulahendusi. Rahvusvahelistele organisatsioonidele toetuvad lahendused võimaldavad julgeoleku tagamise kaasata enam vahendeid ning suurendavad nende lahenduste legitiimsust. Eesti töötab selle nimel, et nii Euroopa Liit kui ka NATO väljendaksid organisatsioonide ühiseid seisukohti teistes rahvusvahelistes ühendustes.

Eesti peab oluliseks tõhustada globaalse ja regionaalse julgeoleku ning stabiilsuse tagamisega tegelevate organisatsioonide tööd, pöörates erilist tähelepanu ÜRO võimele lahendada globaalprobleeme ja ennetada konflikte. Eesti toetab Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) kui laiema poliitilise dialoogi ning usaldusmeetmete foorumit Euroopas.

Selleks, et lahendada julgeolekuprobleemid õigusnormide alusel, töötab Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides, eeskätt ÜROs ja Euroopa Nõukogus, rahvusvahelise õiguse edasiarendamise ja tõhusa rakendamise nimel. Eesti toetab igakülgselt rahvusvaheliste kohtute tööd rahvusvahelise õiguse normide kohaldamisel.

Eesti eesmärk on Läänemere piirkonna stabiilne areng. Eesti soovib Põhjamaade ja Balti riikide koostöö jätkuvat süvendamist, mille kaudu on võimalik edendada nii poliitilist dialoogi kui ka julgeolekut Läänemere piirkonnas laiemalt, sealhulgas riigikaitse, energia, transpordi infrastruktuuri ning keskkonnakaitse alal. Piirkonna potentsiaali paremaks kasutamiseks osaleb Eesti aktiivselt Euroopa Liidu Läänemere strateegia elluviimisel, pidades oluliseks keskenduda regioonile kui tervikult arendavale tegevusele.

Eesti huvides on demokraatia ja õigusriigi areng ning heaolu kasv Venemaal. Eesti ja Venemaa kahepoolsed suhted toimivad paralleelselt NATO ja Euroopa Liidu

jõupingutustega luua Venemaaga vastastikku kasulikud suhted. Eesti soovib Venemaaga avatud dialoogi kõikides küsimustes ning otsib kahepoolsetes suhetes ning Euroopa Liidu ja NATO raames võimalusi, et edendada praktilist koostööd. Demokraatlikel väärtustel põhinev koostöö on püsivam, järjekindlam ja tulemuslikum.

Rahvusvaheliste konfliktide ennetamine ja kriisiohje

Eesti peab oluliseks keskenduda rahvusvaheliste konfliktide ja kriiside ennetamisele. Tegelemine kriisidega nende tekkekolletes aitab ära hoida negatiivset mõju Eestile, liitlastele ja kogu maailmale. Seetõttu on oluline, et rahvusvahelistel organisatsioonidel ja riikidel oleks valmisolek konfliktide ennetamiseks ja kriisiohjeks ning ühtne arusaam ülesannete jaotusest.

Eesti rõhutab ennetava diplomaatia tähtsust ning toetab rahvusvaheliste toimijate tegevust konfliktide ärahoidmisel, panustades partnerite dialoogi ja teabevahetusse. Eesti püüab kõigil rahvusvahelistel tasanditel saavutada, et rahvusvahelise julgeoleku kindlustamiseks suhtutaks inimõiguste ja põhivabaduste kaitsesse suurema otsustavusega.

Osalemine rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel ja tsiviilmissioonidel on Eesti julgeolekupoliitika lahutamatu osa. See on võimalus ja kohustus aidata kaasa julgeoleku ja stabiilsuse tugevdamisele Euro-Atlandi piirkonnas ja laiemalt maailmas. Lisaks sõjalises kriisiohjes osalemise võimele peab Eestil olema valmidus tsiviilkriisiohjeks ja arenguabiks. NATO ja Euroopa Liidu kriisiohjeoperatsioonidel ning NATO reageerimisjõududes ja Euroopa Liidu lahingugruppides osalemine on Eesti prioriteet.

Arengukoostöö

Julgeoleku ja stabiilsuse tagamiseks teeb Eesti arengukoostööd, mille eesmärk on partnerriikide poliitiline, majanduslik ja sotsiaalne areng. Arengukoostöö aitab edendada ka Eesti kahepoolseid suhteid ja rahvusvahelist seisundit.

Arengukoostöös toetab Eesti eelkõige riike, kelle arengule saab Eesti oma teadmiste ja vahenditega pakkuda lisaväärtust ning kes ise on valmis edendama demokraatlikku ja inimõigusi järgivat ühiskonnakorraldust.

Eesti soovib Euroopa Liidu arengukoostööga seotud poliitikavaldkondade, eriti arengukoostöö ning ühise välis- ja julgeolekupoliitika vahelise sidususe tugevdamist. Eesti peab vajalikuks suurendada ja tõhustada arengukoostöö vahendeid ning püüdleb Euroopa Liidu raames võetud rahastamiskohustuse täitmise poole.

Eesti kaitsealase abikäepoliitika eesmärk on aidata kaasa partnerriikide julgeolekusektori reformimisele. Abikäepoliitika suurendab julgeolekut ning loob stabiilsust NATO ja Euroopa Liidu jaoks olulistest piirkondades, edendab demokraatlikke väärtusi ning tugevdab Eesti ja partnerriikide kahepoolseid suhteid.

Relvastuskontroll

Eesti tähtsustab relvastuskontrolli osa rahvusvahelise julgeoleku ja usalduse tagamisel.

Eesti peab oluliseks tavarelvastuse piiramist Euroopas ning soovib olla osaline rahvusvahelistes relvastuskontrolli kokkulepetes, mis suurendavad nii Eesti kui ka laiema rahvusvahelise üldsuse julgeolekut. Sama põhimõtte järgimist ootame ka teistelt riikidelt.

Eesti eesmärk on ära hoida massihävitusrelvade ja nende valmistamiseks kasutatavate komponentide salakaubandus või ebaseaduslik läbivedu oma territooriumilt. Massihävitus- ja tavarelvade leviku piiramiseks jätkab Eesti aktiivset tegevust strateegilise kauba kontrollirežiimide osalisriigina.

3.2. Kaitsepoliitika

Eesti kaitsepoliitika on suunatud sõjaliste ohtude ennetamisele ja vajaduse korral nende tõrjumisele. Eesti kaitsepoliitika hõlmab kogu riigikaitse kavandamist, koordineerimist ja elluviimist, sealhulgas valmistumist Eesti sõjaliseks kaitsmiseks ja NATO kollektiivkaitseks, rahvusvahelist kaitsekoostööd, osalemist rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel, eelkõige NATO ja Euroopa Liidu operatsioonidel, kaitsealase abikäepoliitika teostamist, tsiviilstruktuuridele hädaolukordade lahendamisel abi osutamist ja muude rahuageste ülesannete täitmist.

Eesti eesmärk on saavutada kaitsekulutuste tase 2% SKPst ja seda hoida. Kaitsekulutuste määramine toimub NATO meetodika alusel.

Riigikaitse

Eesti-vastase sõjalise tegevuse ennetamiseks ja tõrjumiseks kasutatakse totaalkaitse põhimõttel kõiki võimalusi, sealhulgas nii riigistruktuuride kui ka rahva jõupingutusi. Eesti-vastase sõjalise tegevuse korral rakendatakse riigikaitset tervikuna ja selle osadena toimivad sõjaline kaitse, tsiviilsektori toetus sõjalisele kaitsele, rahvusvaheline tegevus, sisejulgeoleku tagamine, elutähtsate teenuste toimepidevuse kindlustamine ning psühholoogiline kaitse.

Eesti valmistub riigikaitseks pidevalt ning kaitseb end igal juhul ja ükskõik kui ülekaaluka vastase vastu. Riigikaitse korraldatakse tsiviiljuhtimise põhimõtteid järgides.

Riigikaitse tervikliku arendamisega tagatakse Eesti sõjalise kaitse tõhusus, rahva enesekindlus ja kaitsetahe ning erakorralises seisukorras või sõjaseisukorras sõjaliseks kaitseks vajalike tsiviiltoetuse elementide kasutatavus, välissuhtluse toimimine, operatiivteenistuste tegevus sisejulgeoleku kindlustamiseks ja elutähtsate teenuste toimepidevus.

Riigikaitse tulemuslik korraldamine eeldab ühtsetele riiklikele eesmärkidele allutatud tõhusat juhtimist ja otsustusprotsessi kiirust ning riigisisest koostööd. Tagatakse informatsiooni usaldusväärsus ja süntees ning juhtimise ja asutuste vastutusalade võimalikult suur sarnasus nii rahu- kui ka sõjaajal. Riigikaitse eesmärgipäraseks ja koordineeritud arendamiseks töötatakse välja ühtsed ohustenaariumid ning rakendatakse integreeritud planeerimist.

Riigi julgeoleku ja kaitsetahe tugevdamisel ning sõjalise kaitse ühiskondliku toetuse laiendamisel on oluline roll vabatahtlikkusel põhineval Kaitseliidul ning selle allorganisatsioonidel. Riik soodustab vabatahtlikku riigikaitsetegevust.

Sõjaline kaitse

Eesti sõjaline kaitse põhineb esmasel iseseisval kaitsevõimel ja NATO kollektiivkaitsel. Eesti sõjaline kaitse on kavandatud Põhja-Atlandi lepingu artiklis 5 ettenähtud kollektiivkaitse operatsioonina.

Esmane iseseisev kaitsevõime peab kiire reaktsiooniga tagama Eesti sõjalise kaitse ning põhieeldused kollektiivkaitse rakendamiseks ka olukorras, kus rünnak on toimunud ootamatult.

Eesti kaitsevõime arendamise peamised suunad on:

- tagada kontroll Eesti maismaaterritooriumi, territoriaalvete ja õhuruumi üle ning demonstreerida riigi suveräänsust;
- arendada välja võime anda piisav eelhoiatust;
- arendada välja sõjalise kaitse tagamiseks vajalik mobilisatsioonisüsteem ning valmistada ette ja komplekteerida reservüksused organiseeritud sõjaliseks kaitseks;
- arendada välja kaasaegsed, ümberpaigutatavad, mobiilsed, jätkusuutlikud ning kiire reageerimisega üksused, mis suudavad läbi viia kaitsetegevust kogu riigi territooriumil ning osaleda operatsioonides väljaspool Eestit;
- tagada valmisolek kollektiivkaitseoperatsiooni käivitamiseks ja läbiviimiseks ning vastuvõtva riigi toetus liitlasvägedele.

Eesti kaitsevõime komplekteeritakse elukutselistest ja reservkaitseväelastest ning ajateenistus säilib reservüksuste peamise mehitamisvahendina ja värbamisväljana kaadrikaitseväelaste leidmiseks. Kaitseväelaste ja Kaitseliidu liikmete motivatsioon on riigikaitse oluline alus. Riik loob tingimused kaitseväelaste heaks väljaõppeks ning teenistuse lõpetanud kaadrikaitseväelaste edukaks lülitumiseks tsiviilile.

Sõjaliseks kaitseks ja heidutuseks vajalikud, kuid iseseisvalt saavutamatud võimed tagab Eesti koostöös liitlastega NATO-s.

Kollektiivkaitse on NATO põhiülesanne. Eesti osaleb aktiivselt selle tugevdamisel. NATO liikmesriigi vastu suunatud rünnaku ennetamiseks, ärahoidmiseks ja vajaduse korral tõrjumiseks peab NATO kollektiivkaitse olema nähtav, võimekas ja usutav. NATO peab olema suuteline jõuliselt ja paindlikult reageerima mis tahes ulatuse ja iseloomuga rünnakutele. See eeldab vastavat planeerimist, õppusi ja tõhusat eelhoiatussüsteemi. Eesti jaoks on oluline, et kollektiivkaitseks ja teiste NATO ülesannete täitmiseks vajalikud võimed täiendavad üksteist. Eesti osaleb NATO kaitseplaneerimisprotsessis NATO väevõime-eesmärkide täitmise kaudu.

Julgeoleku tagamiseks Euro-Atlandi piirkonnas ning ohtude ennetamiseks on oluline NATO tõhusus kriisiohjeoperatsioonidel. Eesti panustab NATO operatsioonidesse ja täidab väekasutuskriteeriume.

Eesti toetab NATO ümberkujundusprotsessi, millega tagatakse piisavad sõjalised võimed kõigi NATO ülesannete täitmiseks, et reageerida ka kiiresti arenevatele ja uutele ohtudele. Eesti osaleb NATO reageerimisjõududes ja toetab nende edasist arendamist tõsiseltvõetavaks heidutust ja kaitset tagavaks jõuks.

Eesti osaleb NATO mitmeriigiliste võimete väljaarendamises, mis suurendab alliansi relvajõudude koostegutsemisvõimet ja suutlikkust ühisoperatsioone läbi viia, tugevdab NATO sidusust ning tagab ulatuslikud sõjalised võimed.

3.3. Turvalisuspoliitika

Turvalisuspoliitika on suunatud ühiskonna seisundi saavutamiseks, milles on tagatud ohutu elukeskkond, samuti riigi piisav võime ohule reageerida ja leevendada ohu realiseerumisel tekitatud kahju. Riik tagab elanike turvalisuse ja sisejulgeoleku tervikliku arendamise, kasutades ka uusi tehnilisi lahendusi. Turvalisuse arendamine eeldab kodanikuühiskonna ühist ja eesmärgistatud tegevust ja kodanikuühenduste kaasamist. Kuulumine Schengeni õigusruumi on suurendanud koostöö olulisust nii riigisiselt kui ka Euroopa Liidus.

Põhiseadusliku korra kaitse

Riik ennetab ja tõkestab põhiseaduslikku korda ohustavat tegevust. Selleks on oluline asjakohase teabe kogumine ja töötlemine, vaenuliku luure- ja mõjutustegevuse, sealhulgas infooperatsioonide tõkestamine ning riigisisene ja rahvusvaheline koostöö. Riik tagab julgeolekuasutuste järjepideva arengu ning suurendab tähelepanu põhiseadusliku korra kaitsele, sealhulgas ennetustegevusele, ühiskonna teadlikkuse tõstmisele, ühtlasele regionaalsele arengule ja lõimumisele.

Välispiiri valve

Tõhus välispiiri valve aitab tõkestada ebaseaduslikku rännet ning piiriülest kuritegevust, kindlustades nii Eesti kui ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide julgeolekut. Euroopa Liidu välispiiri kontrolli tõhustamine nõuab nii tehnilise valvamise võime tõstmist, uute elektrooniliste kontrollimeetmete kasutusele võtmist kui ka ametkondade koostöö tulemuslikumaks muutmist. Ohtlike ainete ja isikute tuvastamine juba piiril suurendab turvalisust kogu Schengeni alal.

Eesti panustab Euroopa Liidu sisesesse teabevahetusse ja koostöösse kolmandate riikidega. Riigisisese tsiviil-militaarkoostöö arendamisega tugevdatakse merealade valvet.

Schengeni õigusruumi sisepiiridel alalise piirikontrolli puudumisel rakendatakse kompensatsioonimeetmeid ebaseadusliku rände ja piiriülese kuritegevuse tõkestamiseks. Ühtsete kompensatsioonimeetmete tõhus toimimine vähendab ohte Schengeni alaga liitunud riikidele. Eesti säilitab võime taastada vajaduse korral ajutiselt sisepiiri kontrolli.

Hädaolukordade ennetamine ja tagajärgede leevendamine

Riik tagab elanikkonna kaitse hädaolukordades. Hädaolukordi on võimalik ennetada ja nende tagajärgi vähendada ühiskonna kõigi osaliste – elanikkond, kohalikud omavalitsused, riigiasutused ning äri- ja mittetulundussektor – koostöös.

Riik tõhustab elanikkonna ennetavat teavitamist võimalikest ohtudest ja annab hädaolukorras kommunikatsioonivahendite kaudu juhiseid vajalikuks käitumiseks.

Hädaolukordadeks valmistumisel korraldatakse rohkem kõiki osalisi kaasavaid õppusi, luuakse ajakohane ülevaade hädaolukordade tagajärgede leevendamise võimetest ja tõhustatakse valmidust kasutada riigikaitse vahendeid. Riik toetab vabatahtlikku tegevust, mis on suunatud ohtude ennetamisele ja hädaolukordade lahendamisele.

Eesti eesmärk on koostöös teiste riikidega ohutu laevaliikluse korraldamine Läänemere ja Soome lahel. Erilist tähelepanu osutatakse merepäästele ning merereostuse seire- ja tõrjevõime arendamisele.

Suurõnnetustele reageerimisel on oluline pääste- ja kriisireguleerimisalane koostöö Euroopa Liidu ja NATO elanikkonnakaitse valdkonnas ning Läänemere riikide vahel. Pääste- ja kriisireguleerimise alaseid võimeid kasutatakse ka ÜRO pääste- ja abimissioonidel.

Terrorismi tõkestamine

Terrorismoht on aktuaalne probleem ning terroriaktid mõjutavad oluliselt elanike turvatunnet, olenemata aktide toimepanemise asukohast. Eesti panustab terrorismivastasesse võitlusse nii riiklikul, piirkondlikul kui ka globaalsel tasandil. Tõhusa tegevuse alus on koostöö riigisiseste ja rahvusvaheliste partneritega.

Eesmärk on ennetada ja tõkestada terrorismi selle kõigis vormides. Eriti tuleb pöörata tähelepanu radikaliseerumise vältimisele, terrorismi rahastamise ärahoidmisele, keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste, tuuma- ja lõhkeainetega kaasneda võiva terrorismiohu tõkestamisele ning suure rünnakuriskiga isikute ja objektide kaitsele.

Võitlus rahvusvahelise organiseeritud kuritegevusega

Rahvusvahelistumise ja Euroopa Liidu vaba liikumise tingimustes vajab võitlus organiseeritud kuritegevusega suuremat tähelepanu. Eesti töötab selle nimel, et ennetada rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse mõju, tõkestada ebaseadusliku tulu teenimist ja selle legaliseerimist. Eesti jätkab koos teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega uute tehniliste lahenduste väljatöötamist ja laiendab rahvusvahelist koostööd, et võidelda organiseeritud kuritegevuse eri vormidega.

Küberkuritegevuse tõkestamine

Elutähtsate info- ja sidesüsteemide ning suure osa igapäevateenuste sõltuvus infotehnoloogilistest vahenditest nõuab erilist tähelepanu võitlusele infotehnoloogia abil sooritavate kuritegude vastu. Küberkuritegevuse tõkestamine on ühtlasi olulises terrorismi ja rahvusvahelise organiseeritud kuritegevusega ning info- ja sidesüsteemide toimimise ja finantsturvalisuse tagamisel.

Küberkuritegude ennetamiseks ja tõkestamiseks tugevdatakse ametkondade koostööd riigi ja rahvusvahelisel tasandil, arendatakse seadusandlust ning soodustatakse inimeste teadlikkuse tõstmist. Riik tagab küberkuritegevusvastase võitluse jätkusuutlikkuse, vajaliku tehnilise taseme ja oskusteabe kättesaadavuse.

Korruptsiooni tõkestamine

Korruptsioonivastase võitlusega ennetatakse ja välditakse riigi maine kahjustamist, organiseeritud kuritegevuse, varimajanduse ja rahapesu levikut. Korruptsiooni levikut tõkestatakse nii avalikus kui ka erasektoris, pöörates tähelepanu teadlikkuse tõstmisele ning süütegude avastamis- ja uurimisvõime arendamisele õiguskaitseasutustes.

3.4. Ühiskonna toimepidevus ja sidusus

Riigi võime julgeolekuhte ennetada ja nendega toime tulla sõltub valmidusest säilitada riigi ja rahva eksistentsiks vajalikud vältimatud funktsioonid. Riigi arengu huvides edendatav ühiskonna sidusus ning elutähtsate teenuste toimepidevus kindlustab julgeolekut ka ohtude ilmnemisel.

Toimepidevuse ja ühiskonna sidususe edendamisel teeb riik koostööd teiste kodanikuühiskonna osalistega. Ühiskonna sidusust suurendab ja sotsiaalseid riske ennetab suur tööhõive ja kaasatus ühiskonnaellu. Sotsiaalsete riskide ennetamisele on suunatud riigi majandus- ja sotsiaalpoliitika.

Elutähtsate teenuste toimepidevus

Ühiskonna ja riigi toimivuse tagamiseks hädavajalikke teenuseid käsitatakse elutähtsate teenustena. Elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamiseks arendatakse teenuste järjepideva toimimise suutlikkust, taastamise võimet pärast teenuste katkestust, tagatakse piisav tegevusvaru ja koostatakse tegevusplaanid.

Ühiskonnale oluliste teenuste häireid ja teenuste lakkamist põhjustada võivaid ohte analüüsitakse pidevalt. Elutähtsate teenuste tagamiseks teeb riik koostööd ühiskonna kõigi osalistega, korraldades selleks nii ennetavate kui ka tagajärgi leevendavate meetmete kasutuselevõtu.

Elektrooniline side

Suur osa elektroonilise side võrkudest ja pakutavatest teenustest ning kriitilistest infosüsteemidest on erasektori omandis. Riigi ja erasektori koostöö tugevdamine elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamisel on seetõttu oluline.

Elektroonilise side ja elutähtsate teenuste toimimist toetavate infosüsteemide kaitsmiseks rakendatakse organisatsioonilisi, infotehnoloogilisi ja füüsilisi julgeoleku- ja turvameetmeid. Vajalik on pidev ülevaade riigi sidevahendite ja -süsteemide tehnilisest seisukorrast, kriisiolukordades dubleerimise ning turvalise toimimise võimalustest.

Riikidevahelise side kindlustamiseks tuleb teha rahvusvahelist koostööd, et tagada elektroonilise side võrkude koostoime ning koordineerida ressursside kasutamine.

Küberjulgeolek

Küberjulgeoleku tagamisel on oluline vähendada kriitiliste infosüsteemide ja andmesideühenduste haavatavust ning piirata küberrünnetest tekkida võivate kahjude ulatust. Elutähtsate teenuste infosüsteemid peavad töötama kogu riigi territooriumil ning riigisiseste ressursside baasil ka olukorras, kus ajutiselt on raskendatud või katkenud sideühendused välisriikidega.

Küberjulgeoleku tagamine eeldab toimivat õiguslikku raamistikku, kõrget infoturbealast teadlikkust ning tihedat rahvusvahelist koostööd. Küberjulgeolekut kindlustab riiklike tegevuskavade elluviimine ja õigusliku regulatsiooni täiendamine.

Transpordi infrastruktuur

Transpordi infrastruktuuri arengu planeerimisel ja väljaarendamisel arvestatakse majandus- ja sotsiaalarengu ning riigikaitse vajadustega. Esmatähtis on rekonstrueerida või välja ehitada üleeuroopalise transpordivõrgustiku osaks olevad sadamad, lennujaamad ning raudtee- ja maanteevõrk.

Transpordi infrastruktuuri toimepidevuse tagamisel on oluline riigi ja erasektori koostöö. Transpordisüsteemi toimepidevuse kindlustamisel ja kaitset rakendatakse rahvusvaheliste standardite kohaseid julgeoleku- ja ohutusnõudeid.

Energiajulgeolek

Energiajulgeolekut aitavad tagada varustuskindlus, infrastruktuuri julgeolek, ühendatus teiste Euroopa Liidu liikmesriikide energiavõrkudega ja energiaallikate mitmekesisus. Energiakandjate impordist sõltuvuse vähendamiseks on Eesti jaoks esmatähtis suurendada energiatõhusust. Eesti eesmärke toetab Euroopa Liidu energiapoliitika tugevdamine.

Energia varustuskindluse tagamist soodustab Euroopa Liidu suund sisemiste energiaressursside maksimaalsele kasutamisele. Eesti puhul tähendab see põlevkivi võimalikult ratsionaalset kasutamist ning taastuvenergia tehnoloogiate laialdasemat kasutuselevõttu. Põlevkivist vedelkütuste tootmise arendamine ning Euroopa Liidus rakendatud meetmed vedelkütusevarude hoidmiseks tagavad vedelkütuseturu piisava toimimise.

Riik toetab elektri ja soojuste tootmist taastuvatest energiaallikatest. Taastuvelektri osakaal moodustab 2015. aastal vähemalt 15% elektrienergia brutotarbimisest. Täiendavate ülekandeühenduste ehitamine nii Balti riikide, Põhjamaade kui ka Poolaga mitmekesistab Eesti jaoks energiaallikaid ning on määrava tähtsusega taastuvenergia võimaluste maksimaalsel ärakasutamisel ja varustuskindluse suurendamisel. Eesti ühendatus Euroopa Liidu elektri- ja gaasisüsteemiga vähendab sõltuvust ühest või piiratud hulgast tarnijatest.

Tuumaenergia on baaskoormuselektrienergia allikana oluline võimalus, sest aitab tagada energia varustuskindlust, suurendamata kasvuhoonegaaside heitmeid. Eesti arendab välja tuumaenergeetika rakendamiseks vajaliku oskusteabe ja õigusliku raamistiku.

Soojuste tootmisel tuleb tagada tasakaalustatum kasutatavate energiaallikate osakaal. Aastaks 2020 ei tohiks ühegi energiaallika osakaal olla suurem kui 30%. Peab olema loodud võimalus suuremate soojatootjate ümberlülitamiseks maagaasilt teistele kütustele.

Energiasüsteemide toimepidevuse kindlustamiseks ja kaitseks rakendatakse vajalikke julgeoleku- ja ohutusnõudeid.

Keskkonnaturvalisus

Eesti eesmärk on rahvusvahelises koostöös kohaldada vajalikke meetmeid kliimamuutusest tulenevate riskide ohjamiseks ja kliimamuutusega toimetulemiseks. Kliimamuutusega kohanemise meetmete väljatöötamisse kaasatakse äri- ja mittetulundussektor.

Riik toetab Eesti elanike väärtushinnangute ja käitumisharjumuste kujundamist keskkonnasäästlikuks, suunab saasteennetusmeetmete väljatöötamist ja juurutamist ning loodusressursside kasutamise ning jäätme- ja heitmetekke vähendamise kaudu keskkonnaseisundi parandamist. Eesti rakendab meetmeid keskkonnaohtlike ainete leviku tõkestamiseks ning maal ja merel paiknevate reostusallikate kahjutustamiseks.

Merereostuse vältimiseks arendab Eesti koostöös teiste riikidega laevaliikluse juhtimise ja seire süsteeme Läänemeres, esmajoones Soome lahel. Arendatakse merereostuse kaugseiret, sealhulgas lennuvahenditelt tehtavat seiret reostuse võimalikult varajaseks avastamiseks ja põhjustaja tuvastamiseks.

Suurõnnetusohuga ettevõtetes õnnetuste vältimiseks ja õnnetuste tagajärgede leevendamiseks tõhustatakse ametkondade koostööd selliste ettevõtete paiknemise planeerimisel ja tegevuse kontrollimisel.

Eestis toimib kiirgusohust varajase hoiatamise süsteem, mille eesmärk on tuvastada ja teavitada võimalikult varakult piiriülesest kiirgusõnnetusest naaberriikide tuumajaamades. Kiirguskaitse ja kiirgusohutuse edendamiseks ning Läänemere piirkonna tuumajaamade turvalisuse tagamiseks ja radioaktiivsuse vähendamiseks osaleb Eesti rahvusvahelises koostöös.

Finantssüsteemi turvalisus

Riik tagab oma finantssüsteemi stabiilse toimimise, läbipaistvuse ja usaldusväärsuse. Rahvusvaheliste või riigisiseste finantskriiside ennetamiseks, lahendamiseks ja nende majanduslike tagajärgede leevendamiseks tagatakse vajalikud õigus- ja järelevalvemeetmed ning finantsvahendid finantssüsteemi korrapäraseks toimimiseks ja selle stabiilsuse kindlustamiseks.

Finantssüsteemi stabiilsuse tagab tõhus regulatiiv- ja järelevalveraamistik ning rahvusvaheline koostöö finantskriiside ennetamise, juhtimise ja lahendamise vallas. Finantssüsteemi stabiilsuse kindlustamiseks on oluline ära hoida Eestis tegutsevate krediidi- ja muude finantsasutuste maksevõimega seotud raskusi ning tõrkeid makse- ja arveldussüsteemides ning tagada võime vajaduse korral raskused ja tõrked operatiivselt lahendada.

Finantskriiside lahendamiseks on oluline tagada piisavate reservvahendite olemasolu. Julgeolekupoliitika rakendamiseks on vajalik eelkõige likviidsete finantsvahendite kättesaadavus ning kasutamise võimalus nii ennetavateks kui ka tagajärgi leevendavateks tegevusteks.

Psühholoogiline kaitse

Põhiseaduslikest väärtustest lähtuv psühholoogiline kaitse aitab kindlustada Eesti julgeolekut. Psühholoogiline kaitse on ühiskonna sidususe ja turvatundega seotud ühiseväärtuste arendamine, hoidmine ja kaitsmine. Selle eesmärk on kindlustada ühiskonna ja riigi julgeolekut, inimeste turvatunnet, ennetada kriise ning suurendada usaldust ühiskonnas ja riigi tegevuse suhtes.

Psühholoogiline kaitse aitab kaasa rahva enesuse ja kaitsetahte tugevdamisele. Psühholoogiline kaitse ning põhiseaduslike väärtuste omaksvõtt suurendab vastupanuvõimet Eesti-vastasele mõjutustegevusele.

Psühholoogilist kaitset arendatakse kõigi kodanikuühiskonna osaliste koostöös.

Ühtlane regionaalne areng

Riigi julgeolek on mõjutatud majanduslikust, sotsiaalsest ja keskkonnavalasest turvalisusest kogu Eestis. Eesti territoorium tervikuna peab olema elamisväärteline ja turvaline. Tuleb vältida ebasoodsaid rahvastikuprotsesse ning suurte sotsiaal-majanduslike, julgeoleku- ja turvalisusriskide liigset koondumist mingitesse piirkondadesse.

Ühtlase regionaalse arengu ja asustatuse tagamiseks korraldab riik vajaliku infrastruktuuri väljaarendamise, toetab kohalike omavalitsuste suutlikkuse tõstmist, tagab turvalisuse, hariduse, tervishoiu ja muude avalike teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse ning regionaalpoliitika tervikliku juhtimise. Riigistruktuuride paiknemisel arvestatakse piirkondlikke eripärasid.

Lõimumine

Lõimumise eesmärk on tugeva identiteediga ühiseid väärtusi jagava kultuuriliselt mitmekesise Eesti ühiskonna kujundamine. Riik jätkab eri ühiskonnarühmade lõimumist soodustavaid tegevusi, et arendada võimalusi ühiskonnaelus aktiivseks osalemiseks.

Lõimumise tulemuslikkuse aitavad tagada ühtlane regionaalne areng, hariduse kättesaadavus, riigikeele õppe soodustamine ning lõimumisprotsessi järjekindel elluviimine. Lõimumispoliitikat toetab kodanikuühenduste, kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste tegevus soodsa keskkonna kujundamiseks.

Rahvatervise kaitse

Rahvatervise kaitse soodustab inimeste võimet igapäevaelus toime tulla, nende sotsiaalset ja majanduslikku panust ning seeläbi ühiskonna sidusust ja riigi võimet tulla toime julgeolekuohtudega.

Nakkushaiguste leviku tuvastamiseks korraldatakse riiklikul tasemel üldist nakkushaiguste seiret. Vaktsiinvälditavate nakkushaiguste leviku piiramiseks ning nendest põhjustatud puhangute ja epideemiate vältimiseks kehtib immuniseerimiskava. Rakendatakse riigi rahastatud rahvatervise programme tuberkuloosi ja HIV/AIDSi epideemilise leviku tõkestamiseks. Eesti osaleb aktiivselt Euroopa Liidu ja Maailma Terviseorganisatsiooni tegevuses, mille eesmärk on rahvusvaheline nakkushaiguste leviku ennetamine ning kontroll.

Narkomaania kui ühiskonda nõrgestava nähtuse ennetamise eesmärk on vähendada uimastite pakkumist ja nõudlust ning tegeleda sõltlaste ravi ja rehabilitatsiooniga. Eesti uimastipoliitika mõjusust toetatakse usaldusväärse statistika, epidemioloogiliste uuringute, pideva uimastiseire ning teiste riikidega korraldatava teabevahetusega.

Eesti tõhustab riiklikku valmisolekut tervishoiualasteks hädaolukordadeks, kus on suur hulk meditsiiniabi vajajaid loodusõnnetuste, katastroofide või nakkushaiguste puhangute tõttu.

* * *

Lähtudes eelpool esitatud julgeolekupoliitika alustest, viib Vabariigi Valitsus ellu koordineeritud julgeolekupoliitikat. Julgeolekupoliitika teostamisel ning valdkondlike kavade koostamisel juhendatakse julgeolekupoliitika alustes sätestatud põhimõtetest ja tegevussuundadest. Julgeolekupoliitika aluseid uuendatakse, kui julgeolekukeskkond muutub oluliselt ja ilmneb vajadus julgeolekupoliitikat kaasajastada.